

Õpetajate töötasu

Eestis on üks maailma efektiivsemaid haridussüsteeme (väga head PISA tulemused), ent see tuleb üha enam meie õpetajate ületootamise arvelt. Kuigi õpetajate keskmine töötasu on kasvanud kiiremini kui Eesti keskmine palk, tuleb silmas pidada, et töötasul on regionaalne konkurentsivõime ning madalaim on õpetaja töötasu maakonna keskmisega võrreldes Harju ja Tartu maakonnas.

Õpetaja keskmise töötasu suurus näitab otseselt õpetajametite konkurentsivõimet tööturul võrreldes sarnast kvali-

fikatsiooni eeldatavate alternatiividega. Näiteks põhikooli ja gümnaasiumi õpetajale on seatud magistrikraadi nõue, ent Eestis moodustab õpetaja keskmine töötasu vaid 82% keskmise magistrikraadiga töötaja töötasust.

Praeguse trendi jätkudes jõuab õpetaja keskmine palk haridusvaldkonna arengukavas eesmärgiks seatud 120%-ni riigi keskmisest aastal 2024. Valimislubadustes kajastunud 3000 euro tasemeni jõutakse 2029. aastal ja 130%-ni keskmisest palgast samuti 2029. aastal.

Milline on õpetaja töötasu maakonna keskmise palgatasemega võrreldes?

Brutokuupalk 2022 (eurot)			
Maakond (mk)	Õpetaja tegelik keskm	Mk keskm	Õpetaja mk keskmisest
Harju	1838	1834	100%
Pärnu	1720	1410	122%
Tartu	1667	1690	121%
Rapla	1663	1376	121%
Saare	1644	1322	124%
Ida-Viru	1643	1387	118%
Järva	1625	1367	119%
Valga	1622	1185	137%
Võru	1621	1295	125%
Hiiu	1609	1114	144%
Lääne-Viru	1609	1395	115%
Põlva	1602	1374	117%
Jõgeva	1580	1295	122%
Viljandi	1576	1418	111%
Lääne	1526	1329	115%

Allikas: Haridussilm 2023a, Statistikaamet 2023

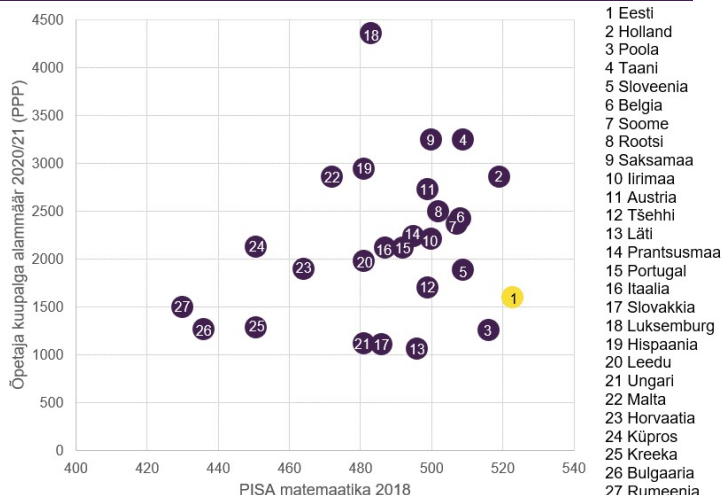
Õpetajatöö on suhteliselt kõige tasuvam Hiiu ja Valga maakonnas, sest seal teenitakse oma maakonna keskmisest 44% ja 37% kõrgemat töötasu. Maakonniti on palgakäärid märkimisväärsed – Harju maakonna õpetaja keskmine brutopalk on Lääne maakonna õpetaja omast näiteks 20% ehk 312 eurot kõrgem. Samas on ka elukallidus maakondade lõikes erinev.

Õpetajate kõrgem keskmine töötasu tuleb sageli lisatöö arvelt. Kuigi statistika kohaselt on õpetajate keskmine töötasu suurem kui riiklik õpetaja töötasu alammäär, tuleb silmas pidada, et üle alammäära ulatuv töötasu ei pruugi tulla seaduse poolt ette nähtud 35-tunnise töönädala eest, vaid tänu lisatööle (nt klassijuhataja roll või normist enam tunde). Näiteks 2016. aastal Ernst&Youngi läbiviidud uuringust selgus, et suur osa õpetajaid töötavad üle normkoormuse. Selgus ka, et üle poole õpetajatest ei saa ületöö eest kompensatsiooni ning sageli ei ole lisatasusüsteem läbipaistev (EY 2016). Eriti terav probleem on see alustavatele õpetajatele, kes vajavad tundide ettevalmistamiseks oluliselt enam aega kui kogenud õpetajad.

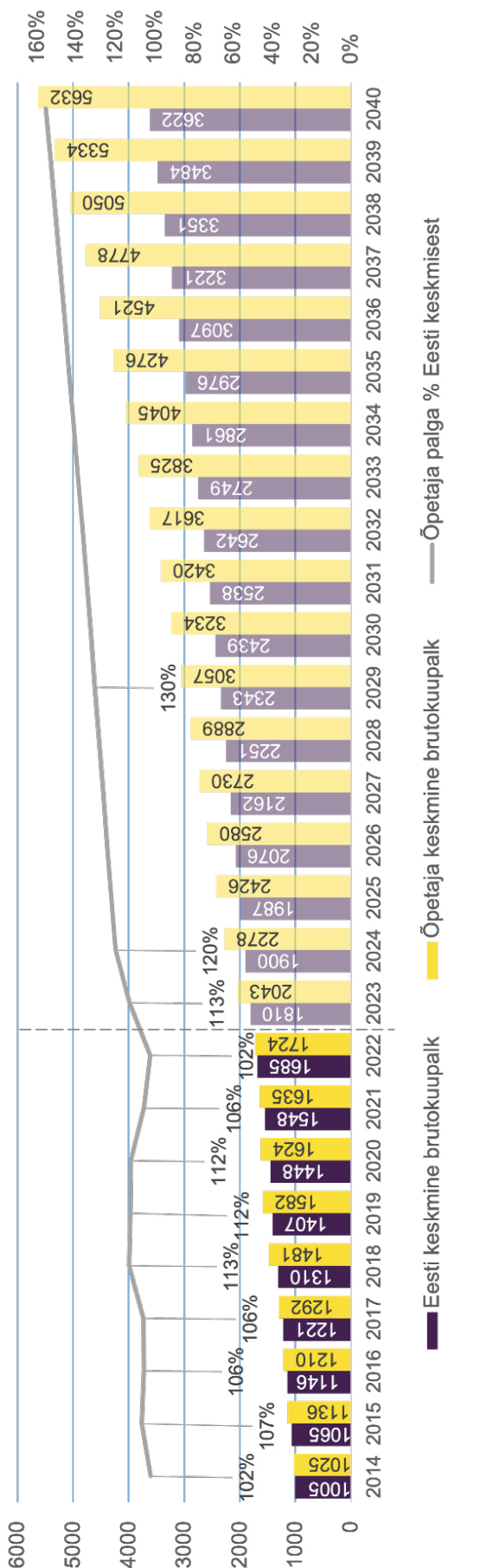
Õpetajate töötasu ja PISA tulemused: Eesti positsioon teiste riikide seas

Eesti õpetaja töötasu jääb alla EL-27 riikide keskmisele, samas on Eesti tulemused PISA matemaatika testis Euroopas esikohal. 2020/21. õppeaasta seisuga ning elukallidusega korrigeeritult teenivad õpetajad kõige enam Luksemburgis, Saksamaal ning Taanis, kõige vähem aga Lätis, Slovakkias ning Ungaris. Parimad PISA tulemused kõige väiksema töötasu eest on toonud Eesti ja Poola õpetajad.

Samas on OECD (2012) analüüs viidanud, et teatud lävendist alates ühe õpilase kohta haridussüsteemi lisanduv raha enam kõrgemaid PISA tulemusi ei enusta. Täpsemalt, **olulisem sellest, kui palju raha haridusse investeeritakse, on see, kuhu seda raha investeeritakse – näiteks on selgunud, et kõrgete PISA tulemustega riigid investeerivad reeglina just õpetajatesse.**

Joonis 1. Õpetajate töötasu ja PISA tulemused. Allikas: Eurydice 2022, OECD 2019

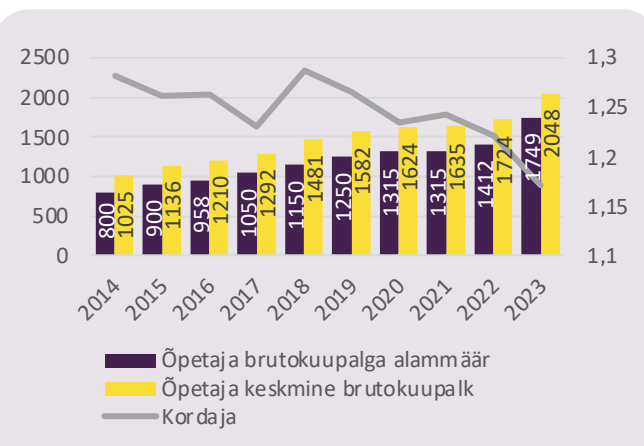

Joonis 2. Õpetaja keskmine brutokuupalk 2014–2040, suhtena Eesti keskmise brutokuupalka
Allikas: Haridussilm 2023a, Arenguseire Keskuse arvutused

Haridusvaldkonna arengukavas 2021–2035 on seatud eesmärgiks, et üldhariduskooli ja kutsehariduse õpetaja keskmine palk peab olema 120% Eesti keskmisest (HTM 2021). Arvestades õpetajate palga senist keskmist kasvu, ning eeldades, et see kasv jätkub, siis antud siht saavutatakse aastal 2024.

2023. aasta valimiste eel avaldatud erakondade valimisprogrammides seati ka ambitsioonikamaid eesmärke, näiteks õpetaja keskmise palga jõudmine 130%-ni riigi keskmisest või heale õpetajale 3000 eurot palka. Senise trendi jätkudes jõutaks 3000-eurose keskmise palgani 2029. aastal ja 130%-ni keskmisest palgast samuti 2029. aastal.

Miks peaks õpetaja palku üldse Eesti keskmisega võrdlema? Kui õpetajate keskmine töötasu jääb Eesti keskmisele töötasule alla, näitab see õpetaja ameti nõrka konkurentsivõimet tööturul. OECD riikides jääb üldhariduskooli õpetaja töötasu vahemikku 90–96% kõrgharidusega töötaja keskmisest töötasust (OECD 2022). Eestis on õpetaja töötasu 92% kõrgharidusega töötaja keskmisest töötasust, samas aga vaid 82% magistriskraadiga töötaja töötasust (Haridussilm 2023b).

Joonis 3. Õpetaja alampalk ja keskmise erinevus, 2014–2023
Allikas: Haridussilm 2023a, 2023 keskmine palk on prognoos (ERR 2022)

Õpetaja alampalk kasvas viimasel 10 aastal 1,4 korda kiiremini kui riigi keskmine palk ning kiiremini ka õpetajate endi keskmisest palgast. Seega muutuvad õpetajate alampalk ja keskmine järjest sarnasemaks (erinevus alla 20%). Üks põhjus võib olla see, et õpetajate lisatöö on järjest enam nende põhipalga sees, kuna paljudel koolidel pole piisavat võimekust lisatööd kompenseerida.

Allikad:

- OECD (2022). Education at a Glance 2022. OECD indicators.
- HTM (2021). Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035. Haridus- ja Teadusministeerium.
- EY (2016). Õpetajate tööaja kasutuse ja töö lisatasustamise praktikate uuring. Lõpparuanne. Ernst & Young Baltic AS.
- OECD (2019). PISA 2018. <https://www.oecd.org/pisa/PISA%202018%20Insights%20and%20Interpretations%20FINAL%20PDF.pdf>
- Statistikaamet (2023). PA004: KESKMINE BRUTOPALK, TÖÖJÕUKULU JA TÖÖTATUD TUNNID | Näitaja, Maakond ning Vaatlusperiood.
- OECD (2012). Pisa in focus: Does money buy strong performance in PISA? <https://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/pisainfocus/49685503.pdf>
- ERR (22.09.2022). Õpetajate keskmine palk tõuseb 2048 euroni. <https://www.err.ee/1608724396/opetajate-keskmine-palk-touseb-2048-euroni>
- Eurydice (2022). Teachers' and school heads' salaries and allowances in Europe 2020/2021. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/ac952388-4911-11ed-92ed-01aa75ed71a1>
- Haridussilm (2023a). Õpetajate palgaanalüüs. Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.haridussilm.ee/ee/tasemeharidus/haridustootajad/opetajate-palgaanalys/palgaanalys>
- Haridussilm (2023b). Edukus tööturul. Haridus- ja Teadusministeerium. <https://www.haridussilm.ee/ee/tasemeharidus/edukus-tooturul>